

Vård- och omsorgsnämndens svar på remiss: Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14

Socialdepartementet S2021/02787

Botkyrka kommun har av Regeringskansliet blivit utsedd som remissinstans avseende betänkandet Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14.

Kommunstyrelsen i Botkyrka kommun har utsett vård- och omsorgsnämnden att besvara remissen. Beslut om detta remissvar har fattats av vård- och omsorgsnämnden i Botkyrka kommun.

Vård- och omsorgsnämnden ställer sig generellt positiv till förslagen som omfattas av remissen. Vård- och omsorgsnämnden instämmer även i de bedömningar som utredningen presenterar. Vård- och omsorgsnämnden lämnar vidare följande kommentarer och synpunkter på remissen.

Vård- och omsorgsnämndens övergripande synpunkter på utredningens bedömningar.

10.2.1 Bostadsmarknaden – utmaningar; 11.6 Höga hyror och brist på bostäder och valmöjligheter

Vård- och omsorgsnämnden i Botkyrka kommun vill understryka att utmaningarna på bostadsmarknaden är ett generellt problem.

Bostadssituationen för dem som har behov av en bostad med särskild service enligt LSS och de svårigheter som finns är inte begränsade till merkostnader kopplade till boendet utan problemen hör till stor del samman med de utmaningar som finns på bostadsmarknaden i stort.

Det krävs mer insatser på nationell nivå än att den enskilda kommunen ska kunna lösa planeringen och byggandet av bostäder för alla grupper. Möjligheterna är begränsade och behovet av bostäder stort vilket ofta leder

till dyra nyproduktioner samtidigt som många personer med lägre inkomster behöver bostad. Kommunerna har idag svårt att klara bostadsförsörjningen generellt och för personer i behov av bostad med särskild service enligt LSS.

Vård- och omsorgsnämnden ser idag ett underskott av bostad med särskild service framför allt gällande servicebostäder. Det är inte ovanligt att vård- och omsorgsnämnden köper plats i andra kommuner för att säkerställa behovet. Detta är inte förenligt med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och rätten till bostad. I enlighet med artikel 19 i konventionen ska personer med funktionsnedsättning även ha möjlighet att välja sin bostadsort, var och med vem de vill leva. Om de som har behov av en bostad med särskild service enligt LSS ska få möjlighet att i större utsträckning kunna välja var de vill bo måste det finnas lägenheter att tillgå och det är inte en fråga som kommunerna kan lösa enskilt med det utmaningar som finns.

10.2.2 Ekonomiska förutsättningar för den som bor i en bostad med särskild service enligt LSS

Rätten till bostad anses vara nära förknippad med, och utgör en viktig del av, rätten att leva självständigt och delta i samhället på lika villkor som andra. Bostaden har stor betydelse för att skapa frigörelse, självständighet och oberoende.

Vård- och omsorgsnämnden instämmer i utredningens bedömning att förslaget om ersättning av merkostnader inte är lösningen för att tillse att personer med funktionsnedsättning som bor i en bostad med särskild service enligt LSS får en jämlik levnadsstandard. De personer som bor i bostad med särskild service enligt LSS är en ekonomiskt utsatt grupp med en låg disponibel inkomst, ofta i form av sjuk- eller aktivitetsersättning på garantinivå. Vård- och omsorgsnämnden anser precis som utredningen pekar på att det för att få till en förändrad ekonomisk situation och bättre levnadsvillkor krävs en översyn av inkomsterna för de personer som bor i bostad med särskild service.

11.5 Höga hyror utan att det är att se som merkostnader

Precis som utredningen påpekar är det många som bor i bostad med särskild service enligt LSS som har höga hyror oavsett om hyran har beräknats på ett sätt som innebär att hyresgästen har merkostnader på grund av funktionsnedsättning eller inte. Vård- och omsorgsnämnden instämmer därmed i utredningens bedömning att bostadstilläggets storlek bör anpassas till de faktiska hyrorna för dem som bor i en bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS. Det bör inte som idag dessutom finnas osakliga skillnader i ersättningsnivå kopplat till den enskildes ålder.

11.1 Behov av åtgärder för att boendet i en bostad med särskild service inte ska innebära merkostnader

Utredningen beskriver att det i dag finns stora kommunala skillnader när det gäller hyressättning och kommunala subventioner och annat stöd när det gäller bostad med särskild service enligt LSS. Utredningen bedömer att man med en reglering kan säkerställa likvärdighet när det gäller att enskilda som bor i en sådan bostad inte ska få merkostnader för sitt boende på grund av funktionsnedsättning. Vård- och omsorgsnämnden skulle vilja att utredningen förtydligade hur en sådan reglering skulle kunna utformas för att säkerställa en likvärdighet i hyressättning och subvention för bostäder med särskild service enligt LSS.

11.6 Höga hyror och brist på bostäder och valmöjligheter

I utredning framgår att många problem som beskrivs inte är direkt kopplade till merkostnader utan hänger samman med låga inkomster, höga hyror och bristande valmöjligheter för den som beviljas en bostad med särskild service enligt LSS. Det kan mot den bakgrunden finnas skäl att överväga även andra åtgärder som kan få betydelse för hyrorna för dem som bor i en bostad med särskild service enligt LSS.

Utredningen pekar även på de sanktionsavgifter som drabbar kommunen om ett beslut inte verkställs i tid är ett påtryckningsmedel för att den som har behov av en bostad med särskild service också ska få en sådan, men att det inte påverkar den enskildes inflytande på till exempel hyresnivån eller läget.

Det framgår vidare att om de som har behov av en bostad med särskild service enligt LSS ska få möjlighet att i större utsträckning kunna välja var de vill bo så måste det finnas lägenheter att tillgå. En satsning på investeringsstöd likt den som tidigare funnits när det gäller bostäder för äldre skulle kunna leda till fler bostäder med särskild service enligt LSS.

Vård- och omsorgsnämnden instämmer i att förutsättningen för att en person med insats bostad med särskild service ska få möjlighet att välja var de ska bo så måste det finnas bostäder att tillgå. Vård- och omsorgsnämnden vill också understryka att bostäder med särskild service enligt LSS bör vara integrerade i det ordinarie bostadsbeståndet och det förutsätter att behovet av bostäder med särskild service enligt LSS med rimliga hyror behöver hanteras som en nationell fråga och tydligare diskuteras och finnas med i generella bostadsplaneringen.

Det krävs bättre framförhållning, planering och samordning på nationell nivå för att komma tillrätta med de utmaningar som finns inom bostadsmarknaden som också påverkar tillgången till bostad med särskild service. Det kan inte vara en kommunal fråga att lösa, framförallt inte inom storstadskommunerna där bostadsbristen är hög. Ett statligt investeringsstöd, som utredaren nämner, kan vara ett incitament för att öka byggandet av

bostäder och därmed öka valmöjligheten för enskilda, men långt ifrån hela lösningen.

Vård- och omsorgsnämndens synpunkter på lämnade förslag

11.3 Kompensation till den enskilde inom ramen för merkostnadsersättningen

Vård- och omsorgsnämnden ser positivt på förslaget att den som beviljats insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS och bor i en sådan bostad ska ha rätt till merkostnadsersättning för boende med 30 procent av prisbasbeloppet per år och att merkostnadsersättningen betalas genom en schablon för att underlätta och effektivisera handläggningen av ersättningen.

I utredning framgår dock att vid beräkningen av merkostnadernas storlek, när den enskilde även har andra merkostnader, ska boendet i en bostad med särskild service enligt LSS anses ge merkostnader om 25 procent av prisbasbeloppet per år vilket med 2021 års prisbasbelopp innebär merkostnader om 11 900 kr per år. De personer som inte har merkostnader som uppgår till 1000 kr per månad för sitt boende, men ändå har merkostnader, får med utredningens förslag därmed inte rätt till ersättning för sina faktiska merkostnader för sitt boende. Vård- och omsorgsnämnden anser att det bör tas i beaktande om en ersättning för faktiska merkostnader kopplat till boende bör införas för den grupp som inte når upp till kravet om 25 procent av prisbasbeloppet för att säkerställa att ingen påverkas negativt av merkostnader kopplat till boende bara på grund av sin funktionsnedsättning.

11.8 Stödmaterial för en ökad likvärdighet

Vård- och omsorgsnämnden tillstyrker förslaget att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och göra tillgängligt ett stödmaterial som beskriver hur man kan arbeta med hyressättning och andra frågor som rör ekonomin för dem som bor i en bostad med särskild service enligt LSS.

11.9 Ikraftträdande och informationsinsatser

Vård- och omsorgsnämnden har inga synpunkter på förslaget om ikraftträdande 1 januari 2023, men vill betona vikten av de riktade informationsinsatser som utredningen föreslår att Försäkringskassan ska ansvara för. Dessa är helt nödvändiga för att förslaget om ersättning för merkostnader ska få det önskade genomslaget. Det är en bred målgrupp och därmed måste informationsinsatserna på börjas i ett tidigt skede och pågå under en längre tid för att nå målgruppen. Vård- och omsorgsnämnden vill även lyfta vikten av att informera och inkludera kommunerna och

intresseorganisationer som ofta har en närmare kontakt med de personer som förslaget avser och också har ett ansvar (kommunerna) att bistå den enskilde med information om dennes rättigheter.

11.10 Uppföljning och utvärdering

Vård- och omsorgsnämnden understryker vikten av att förslaget om en uppföljning och utvärdering av utvecklingen av merkostnadsersättningen för målgruppen genomförs. Det är av största betydelse att säkerställa att förslagen fått avsedd effekt för den enskilde. Vård- och omsorgsnämnden instämmer i att en sådan uppföljning måste inkludera eventuell påverkan på hyressättningen när det gäller lägenheter i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. Detta för att säkerställa att det inte medfört oönskade konsekvenser likt dem utredningen tar upp - regionala skillnader, skillnader mellan kön - men även så att det inte skett en förskjutning i hyressättningen av dessa bostäder.

12. Konsekvenser - ekonomiska konsekvenser och finansiering

Utredningens utgångspunkt är att merkostnadsersättningen bör vara ett statligt ansvar och menar att förslagen inte kommer påverka någon obligatorisk kommunal uppgift. Kommunernas kostnader för stöd till enskilda för merkostnader som hör samman med att hyran för en bostad med särskild service enligt LSS bestäms utifrån bruksvärdet kan istället komma att minska med utredningens förslag menar man. Detta då kommunens kostnader för subventionering, ekonomiskt bistånd kan sjunka.

Utredningen föreslår dock att finansieringen av utredningens förslag ska utredas vidare i den fortsatta budgetprocessen och att man i det sammanhanget även bör väga in frågan om förslagets eventuella betydelse för ersättningen till kommunsektorn. Försäkringskassan har redan idag i uppdrag att pröva och betala ut merkostnadsersättningen. Att införa en schablonersättning innebär därmed inte någon förändring av Försäkringskassans verksamhet men kommer ge ett ökat antal ärenden inom förmånen. Utredningens bedömning är att myndigheten framför allt initialt har behov av resurser för att kunna genomföra förändringarna, om än en mer kostnadseffektiv handläggning i och med schablonersättning. Vård- och omsorgsnämnden kan inte tydligt utläsa hur detta ska finansieras - via anslag från staten eller kommer det att regleras i kommunsektorns ersättning?

Vård- och omsorgsnämnden bedömer i likhet med utredningen att förslagen som presenteras inte innebär några direkta ekonomiska konsekvenser för kommunerna, men det kan på sikt komma att innebära viss påverkan. Förslagen bedöms vidare på ett positivt sätt kompensera merkostnader kopplat till boende för många av de personer som bor bostäder inom särskild service enligt LSS.

Med en likvärdig hyressättningsmodell som helt utgår från bruksvärdesprincipen finns dock en risk att den enskildas ekonomi påverkas då exempelvis hyrorna på äldre bostäder ofta är lägre än de som har tillkommit i närtid. Än mer om den enskilda inte har rätt till bostadstillägg på grund av tillgångar eller annan inkomst. Bostadstillägget baseras på hyrans storlek och den enskildes inkomster samt huruvida den enskilde har några ytterligare tillgångar. Utifrån beräkningar uppskattas cirka 80–85 procent av grundhyran för kommunen bostäder kunna täckas av bostadstillägg, förutsatt att den enskilde har rätt till maximalt bostadstillägg.

En ekonomisk konsekvens av utredningens förslag och eventuellt reviderad hyressättningsmodell som är viktig att betona är dock att den enskilda som inte har merkostnader kopplat till bostaden på mer än 25 procent av prisbasbeloppet (11 900kr/år) inte har rätt till merkostnadstillägget, vilket kan påverka den enskildes ekonomiska situation.

Utredningen föreslår också fortsatt utredning i budgetprocessen vad gäller finansieringen av förslaget för att väga in den eventuella betydelsen för kommunsektorn. Det skulle kunna innebära ekonomiska konsekvenser för kommunen om kommunsektorns ersättning minskas för att finansiera de ökade administrativa kostnaderna för Försäkringskassan, domstolsväsendet samt informationsinsatser. Det är dock svårt att bedöma hur och i vilken omfattning detta skulle påverka kommunerna till dess att ett konkret förslag presenteras.

§ 55

Svar på remiss: Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14 VON/2021:00143

Beslut

1. Vård- och omsorgsnämnden godkänner remissvaret avseende betänkandet Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14 i enlighet med tjänsteskrivelsens bilaga 1.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Botkyrka kommun är en av de kommuner som har blivit utsedda som remissinstans avseende betänkandet Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14. Vård- och omsorgsnämnden har av kommunstyrelsen blivit utsedda att svara på remissen för Botkyrka kommuns räkning. I betänkandet Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS - SOU 2021:14 lämnas två förslag som syftar till att personer som bor i bostad med särskild service enligt LSS ska ha rätt till ersättning för merkostnader som är kopplat till boendet och att detta ska vara statligt finansierat via merkostnadsersättning enligt socialförsäkringen och hanteras av Försäkringskassan.

Det första förslaget är att den som bor i en bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS ska ha rätt till merkostnadsersättning för merkostnader kopplat till boendet med 30 procent av prisbasbeloppet per år. Vid beräkningen av merkostnadernas storlek, när någon även har andra merkostnader, ska boendet i en bostad med särskild service enligt LSS anses ge merkostnader om 25 procent av prisbasbeloppet per år.

Det andra förslaget är att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och göra tillgängligt ett stödmaterial som beskriver hur man kan arbeta med hyressättning och andra frågor som rör ekonomin för dem som bor i en bostad med särskild service enligt LSS.

Utredningen föreslår att förslagen träder i kraft den 1 januari 2023.

Protokollsanteckning

Vård- och omsorgsnämnden godkänner att Kia Hjelte (M), Mehmet Kulbay (M) och Nellie Eriksson (M) lämnar en protokollsanteckning: *Vi moderater ställer oss frågande till ett statligt övertagande av byggandet av boende med särskild service för vuxna enligt LSS. Botkyrka kommun har under cirka 20 års tid inte lyckats bygga ifatt det behov som har funnits och som fortfarande finns.*

Expedieras till:

Socialdepartementet
Kommunstyrelsen (KS/2021:00290)